

5+1

**ΑΝΑΓΚΑΙΕΣ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΑΞΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ**

**και την χρήση της από μια
αναρχική (και όχι μόνο) σκωπιά**

Black Athena
Μάρτης 2018

Για τις συντρόφισσες και τους συντρόφους που έχουμε πάρει στα σοβαρά την απόφαση να διεξάγουμε την πάλη ενάντια στην εξουσία και την εκμετάλλευση και για εκείνους κι εκείνες που δεν άντεξαν την εξουσία και την εκμετάλλευση μέσα στους δικούς μας πολιτικούς/κοινωνικούς χώρους.

Οι σημειώσεις αυτές γράφονται για χρήση στα (και από τα) χαρακώματα του κοινωνικού πολέμου. Μοιράζεται σε λιγοστά αντίτυπα χέρι με χέρι. Είναι προϊόν εργασίας και όχι αυθόρμητες σκέψεις πεταμένες στο wall του facebook. Η αναφορά στην πηγή δείχνει μόνο την αναγνώριση αυτής της εργασίας και ιδιοκτησία δεν υπάρχει. Στο blog (blackathena.squat.net) θα βρείτε τα κείμενα που πλασιώνουν αυτή την κριτική. Για επικοινωνία: blackathena@squat.net.

Καταρχάς, όταν γράφω «από μια αναρχική σκοπιά» δεν εννοώ από κάποια συγκεκριμένη θεωρητική οπτική αλλά από μια πολιτική θέση αγώνα (την αναρχική), την οποία εννοώ, θεωρητικά και πρακτικά, ως μια μόνιμη κριτική/άρνηση της εξουσίας και της εκμετάλλευσης. Η οποία θέση, βέβαια, μπορεί να μην ονομάζει την εαυτή της «αναρχική» - δεν θα τα χαλάσουμε στο όνομα!

Δεύτερον, οι παρακάτω διευκρινίσεις γίνονται με σκοπό να απαντήσουν σε κάποιες κυρίαρχες χρήσεις της ταξικής ανάλυσης που γίνονται είτε από υπερασπιστές της – και πέφτουν στα αδιέξοδα του οικονομισμού ή του εργατισμού, είτε από εχθρούς της – που δεν ωφελούνται από την αξία της. Είναι μια πρό(σ)κληση στους αναρχικούς και τους ευρύτερα αγωνιζόμενους που υποτιμούν την αξία της ταξικής ανάλυσης και στους μαρξιστές που τη χρησιμοποιούν για να χειραγωγήσουν τους εξεγερμένους.

Κυρίως, όμως, προσπαθώ να συνεισφέρω στο εξής: στην χρήση της ταξικής ανάλυσης με έναν τρόπο που περιλαμβάνει όλες τις σχέσεις εκμετάλλευσης, χωρίς αυτό να μας αναγκάζει να ακολουθούμε τις πολιτικές πρακτικές αριστερών μαρξιστών οποιουδήποτε είδους (ορθόδοξοι/εντός κι εκτός βουλής/αυτόνομοι κτλ).

Τέλος, αυτές οι έξι διευκρινίσεις πρέπει να ειπωθούν στο πλαίσιο ενός παλιότερου κειμένου με τίτλο: «Ταξική ανάλυση: αναγκαία αλλά όχι επαρκής, #1 και #2» (που το βρίσκεις στο blog). Σε αυτό το κείμενο υπερασπίζομαι την άποψη **α)** πως η ταξική ανάλυση είναι το καταλληλότερο εργαλείο για να μιλήσουμε για όλες τις σχέσεις εκμετάλλευσης (είτε για τη μισθωτή εργασία, είτε για τις έμφυλες σχέσεις, είτε για τη σχέση ανθρώπων-ζώων-φύσης κτλ) και **β)** πως η θέση ότι «η ιστορία των κοινωνιών είναι η ιστορία της ταξικής πάλης» είναι μόνο μια εκτίμηση που κάνουμε για τον κόσμο και της οποίας αναλαμβάνουμε την πολιτική ευθύνη και όχι ένα φυσικό γεγονός που πρέπει αναγκαστικά να το αποδεχθούμε ως νόμο της ιστορίας – αντίληψη που αποπολιτικοποιεί την κατάσταση. Με αυτή την προσέγγιση δεν είναι άλλο το ταξικό και άλλο το έμφυλο. Η πατριαρχία αναλύεται ως ταξικό ζήτημα – απλά όχι με την μαρξιστική αναγωγή – και πάντοτε λαμβάνοντας υπόψη τα όρια και την ανεπάρκεια της ταξικής ανάλυσης.

1. ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΚΟΙΝΑ ΤΑΞΙΚΑ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ!! (το «κοινό» είναι πολιτική απόφαση)

Όπως υποστηρίζω και σε αυτό το παλιότερο κείμενο: «χρησιμοποιώ την ταξική ανάλυση» σημαίνει πως εκτιμώ (και αναλαμβάνω την ευθύνη αυτής της εκτίμησης) πως οι άνθρωποι κάνουν αυτά που κάνουν (κυρίως) γιατί έχουν συμφέρον να τα κάνουν. Είναι απλά μια εκτίμηση και τίποτα παραπάνω. Επιπλέον, πως οι άνθρωποι συνήθως οργανώνονται με αυτούς που έχουν κοινά συμφέροντα (τάξεις που λέμε). Αυτό, στην ιστορική του πολυπλοκότητα, δεν είναι καθόλου απλό. Καταρχάς, ποτέ δεν υπάρχουν άνθρωποι και ειδικά μεγαλύτερες πληθυσμιακά ομάδες που έχουν ακριβώς τα ίδια συμφέροντα. Παράδειγμα: σε έναν εργασιακό χώρο δύο εργαζόμενοι έχουν τα ίδια συμφέροντα ως προς τη μισθωτή εργασία αλλά διαφορετικά ανάλογα με το φύλο τους, την υγεία τους, την οικογένεια, την ψυχική και κοινωνική τους κατάσταση και ο κατάλογος δεν έχει τελειωμό (δύσκολα αυτά για μαρξιστές) – πράγμα που διαμορφώνει τελικά και το «ίδιο» συμφέρον τους σχετικά με την μισθωτή εργασία. Οπότε πάντα μιλάμε για κάποια ειδικά συμφέροντα που οι άνθρωποι συμφωνούν ότι έχουν από κοινού. Εδώ φτάνουμε σε ένα πολύ σημαντικό πρώτο συμπέρασμα: **τα κοινά συμφέροντα προϋποθέτουν μια (πολιτική) απόφαση.** Δηλαδή, να αποφασίσεις ότι έχεις κοινά συμφέροντα με κάποιους άλλους ή καλύτερα να αποφασίσεις να τοποθετήσεις κάποια από τα συμφέροντά σου σε έναν κοινό τόπο με κάποιους άλλους. Πράγμα που μπορεί κάποιες φορές να εμπεριέχει και την εγκατάλειψη κάποιου συμφέροντός σου για το κοινό/συλλογικό συμφέρον. Δεύτερον, μπορεί για παράδειγμα, δύο διαφορετικές τάξεις να συμμαχήσουν ενάντια σε μια τρίτη για να αποτινάξουν την κυριαρχία της έστω κι αν στο μέλλον θα παραμείνουν δύο διαφορετικές τάξεις. Ακριβώς, για τον λόγο που ανέφερα πιο πάνω. Είναι ζήτημα πολιτικής απόφασης και όχι φυσικής πραγματικότητας.

Ας δώσω δύο ιστορικά παραδείγματα. Η ελληνική επανάσταση έγινε με την σύμπραξη διάφορων τάξεων. Των (σημερινών) εφοπλιστών – της ανερχόμενης τάξης των καπιταλιστών που

θεμελίωσαν και αποζητούσαν το ελληνικό κράτος. Της συμμαχίας αυτών με διεθνή κεφάλαια των Μεγάλων Δυνάμεων. Των κάθε είδους κοτζαμπάσηδων και οικογενειών που είχαν ειδικά τοπικά συμφέροντα. Και μιας σειράς υποτελών τάξεων που τους είχε πετσοκόψει η φορολογία της οθωμανικής διοίκησης. Φυσικά, υπήρχαν διάφορες αντιθέσεις εντός αυτών των τάξεων αλλά αυτό δεν αλλάζει το γενικό συμπέρασμα. Όλες αυτές οι τάξεις επαναστάτησαν και συμάχησαν τακτικά ή στρατηγικά, περιστασιακά ή πιο μόνιμα (πέραν του ότι ταυτόχρονα συγκρούονταν κιόλας μεταξύ τους ακριβώς λόγω της ταξικής τους διαφοράς). Δεν με ενδιαφέρει εδώ αν είχαν δίκιο ή άδικο.

Το παράδειγμα της κουρδικής επανάστασης στις μέρες μας. Αυτή πραγματοποιείται με μια ανάλογη διαταξική συμμαχία. Από υποτελείς τάξεις διάφορων εθνοτήτων μέχρι τους πιο πλούσιους Κούρδους και από τις κάθε είδους τακτικές συμμαχίες (με τις ΗΠΑ, τη Ρωσία, με τον Άσαντ ενάντια στην εισβολή των Τούρκων κτλ) μέχρι τη στήριξη από Κούρδους που ζουν στη Δύση (είτε είναι επιχειρηματίες, ακαδημαϊκοί κτλ). Δεν θέλω να ασχοληθώ ούτε εδώ με μια κριτική σε αυτή τη πρακτική ή να αναρωτηθούμε αν η επανάσταση είναι δυνατή αλλιώς. Θα μπορούσαμε να διερωτηθούμε, για παράδειγμα, αν η επανάσταση των Κούρδων θα μπορούσε να προχωρήσει αν δεν στηρίζονταν από τις ΗΠΑ, ειδικά στον πόλεμο ενάντια στο ISIS. Και μάλλον θα απαντήσουμε «όχι». Αλλά δεν είναι αυτό το θέμα.

Θέλω να καταλήξω (πριν με κατηγορήσει κάποιος ότι αναφέρομαι σε παραδείγματα που δεν έχουν να κάνουν με ταξικό πόλεμο αλλά με εθνικο-οτιδήποτε) ότι το πιο χρήσιμο εργαλείο για να καταλάβουμε όλες τις κοινωνικές επαναστάσεις και διεργασίες είναι ακριβώς η ταξική ανάλυση. Να δούμε, δηλαδή, ποια συγκεκριμένα συμφέροντα κινητοποιούν τις κοινωνικές ομάδες να συγκρούονται, να συμμαχούν, να υπομένουν ή να εξεγείρονται.

2. Η «ΤΑΞΗ» ΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ

Το ζήτημα που απαιτεί περαιτέρω διευκρίνιση είναι η μαρξιστική επιστημολογία. Όταν ο Μαρξ γράφει το «Κεφάλαιο» κάνει επιστήμη. Δηλαδή, περιγράφει τον καπιταλισμό ως επιστήμονας και περιγράφει με επιστημονικούς όρους την εκμετάλλευση σε αυτό το σύστημα (πχ. μετρήσιμη υπεραξία). Μην ξεχνάμε ότι ο υπότιτλος του «Κεφαλαίου» είναι «Κριτική της πολιτικής οικονομίας». Έρχεται και κάνει κριτική στην κλασική πολιτική οικονομία (Smith, Ricardo κτλ) και ειδικά με έμφαση στο εξής, αναπάντητο ή αποτυχημένα απαντημένο μέχρι τότε, ερώτημα: από πού παράγεται η αξία και η τιμή του εμπορεύματος (λέγανε οι κλασικοί διάφορες μαλακίες, όπως από το είδος της εργασίας κτλ). Δεν είναι της ώρας μια κριτική στον Μαρξ επειδή ανέπτυξε την κριτική του στη βάση μιας επιστημονική οντολογίας. Αυτό ήταν το ριζοσπαστικό και ανερχόμενο σύστημα γνωστικής ιδιοποίησης του κόσμου, αυτό του χρησίμευσε για τον πολιτικό αγώνα. Ήταν μάλιστα μια μεθοδολογία που πήγαινε κόντρα σε παλιότερες μεταφυσικές και ιδεολογικές ηγεμονίες (θρησκεία, μεταφυσική, ρομαντισμός). Σε κάθε εποχή, αντλούμε από τις υπάρχουσες δυνατότητες γνώσης. Παλιότερα στον Μεσαίωνα, η κριτική στην άρχουσα τάξη είχε γίνει και με θεολογικούς όρους – όπως ξέρουμε. Τον 19^ο αιώνα έγινε με επιστημονικούς και θετικιστικούς. Σήμερα, οφείλουμε να ξεπεράσουμε – και το κάνουμε – και τους δύο τρόπους. Η αναρχική κριτική είναι η καταλληλότερη για να κάνει αυτή τη δουλειά. Και αυτή που (θα έπρεπε να) είναι στην πιο ετοιμοπόλεμη εγρήγορση.

Πάμε πίσω στο «Κεφάλαιο». Αφού ο Μαρξ κάνει επιστήμη, η κατηγορία «τάξη» είναι γι' αυτόν μια επιστημονική, φυσική κατηγορία. Όπως και σε όλες τις άλλες επιστήμες (όπως στη γεωλογία θα μιλήσεις για μια συγκεκριμένη κατηγορία πετρωμάτων). Από αυτόν ακριβώς τον επιστημονισμό/θετικισμό του προκύπτει μια ολόκληρη στρατηγική που είδαμε να αναπτύσσεται κυρίως από τους κομμουνιστές σε όλη τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα. Οι εργάτες είναι μια «τάξη» όχι επειδή το αποφάσισαν πολιτικά αλλά επειδή είναι έτσι αντικειμενικά. Επομένως, αν δεν το ξέρουν είναι επειδή δεν έχουν γνώση και κάποιοι φωτισμένοι άνθρωποι πρέπει να τους

διαφωτίσουν. Πώς, για παράδειγμα, οι άνθρωποι δεν ήξεραν ότι η Γη δεν είναι στο κέντρο του σύμπαντος; Το ίδιο. Κάποιος ειδικός πρέπει να τους διαφωτίσει, κάποιος πρέπει να τους καθοδηγήσει. Έτσι, οι εργάτες γίνονται μέσο για την ολοκλήρωση της μαρξιστικής κοσμοαντίληψης, γίνονται μέσο και εργαλείο που θα το χειριστεί ο κατάλληλος Νους (Κεντρική Επιτροπή, Αυτόνομη Οργάνωση κτλ). Όλοι μας έχουμε την καθημερινή εμπειρία της χυδαίας εργαλειοποίησης των ανθρώπων από πολιτικά οργανωμένους ανθρώπους, που προσπαθούν να τους μαζέψουν στο μαντρί τους – όποιο κι αν είναι αυτό.

Αυτή η αντίληψη (και πολιτική πρακτική) συσκοτίζει το σημείο που αναφέρω στο πρώτο σημείο. Το γεγονός ότι τα κοινά συμφέροντα, είναι κοινά επειδή το αποφασίζει κάποιος και όχι επειδή είναι έτσι εκ φύσεως. Η συσκότιση αυτή αποπολιτικοποιεί εντελώς την ταξική πάλη. Εφόσον, είναι μια πολιτική απόφαση τίποτα ΔΕΝ απαγορεύει σε μια υποτελή τάξη να συμμαχήσει με την άρχουσα για κάποιο σκοπό. Δεν παίρνω θέση αν αυτό είναι σωστό ή λάθος. Αυτό που προσπαθώ να πω είναι πως σε αυτή την περίπτωση η υποτελής τάξη δεν συμμαχεί από ηλιθιότητα με την άρχουσα τάξη (αν και μπορεί να παίζει και η ηλιθιότητα αρκετές φορές) αλλά επειδή **εκτιμά ότι θα έχει κάποιο συμφέρον να το κάνει**. Και πολλές φορές όντως έχει ένα τέτοιο πραγματικότερο συμφέρον. **Είναι πολιτική απόφαση επειδή έχει ταξική συνείδηση και όχι απουσία ταξικής συνείδησης!!**

3. «ΤΑΞΗ ENANTION ΤΑΞΗΣ»

(ως βέβαιο, μακροπρόθεσμα, αδιέξοδο)

Η κομμουνιστική (και αναρχική σε μεγάλο βαθμό) πρόταση για την πάλη των τάξεων ως «τάξη εναντίον τάξης» πρέπει σε αυτό το πλαίσιο να ειπωθεί α) ως περιγραφή του κοινωνικού πολέμου που διεξάγεται (ότι όντως ομάδες συμφερόντων συγκρούονται μεταξύ τους) και β) ως απόφαση πολιτικής τακτικής. Και όχι ως φυσικό φαινόμενο. Αυτό το προτείνει ο Μαρξ. Αλλά πάντα εντός της επιστημολογίας του που λέει ότι: η ταξική πάλη ανάμεσα σε

καπιταλιστές και εργάτες που επαναστατικοποιεί γραμμικά τις παραγωγικές σχέσεις, κάποια στιγμή, με κάποιον μυστήριο τρόπο θα γυρίσει τούμπα και θα φέρει τον σοσιαλισμό και τους εργάτες από πάνω. Έτσι, η πρόταση πολέμου «τάξη εναντίον τάξης» ενώ συνιστά μια πολιτική πρόταση μετατρέπεται μέσα από την επιστημολογία του σε μια μοιραία, αναπόδραστη φυσική τάξη πραγμάτων εν εξελίξει που καταλήγει στη ~~Δευτέρα Παρουσία~~, στον κομμουνισμό.

Γνωρίζουμε πολύ καλά, μετά από μερικούς αιώνες καπιταλισμού πως αυτή η πρακτική (τάξης εναντίον τάξης) είναι ακριβώς μια βασική κινητήρια δύναμη του καπιταλισμού. **Είναι η διαλεκτική σύγκρουση ανάμεσα σε εργασία και κεφάλαιο που αναβαθμίζει τη σχέση κεφάλαιο στο σύνολό της** – ακόμα κι αν κάποιοι μεμονωμένοι καπιταλιστές καταστρέφονται. Η ταξική πάλη δεν φέρνει το τέλος των τάξεων κατά κανένα τρόπο. Δεν το λέω αυτό για να υπερασπιστώ την παύση της ταξικής πάλης. Το γεγονός ότι διεξάγουμε ένα αγώνα για να κάνουμε καλύτερη τη ζωή μας είναι και επιθυμητό και θεμιτό αλλά αυτό δε θα έπρεπε να μας τυφλώνει και να στριμώχνουμε την πραγματικότητά στην όποια ιδεολογία μας. Τα παραδείγματα είναι πολλά για να το υποστηρίξουμε αυτό και δεν είναι καθόλου τυχαίο ότι καμιά πρόσφατη επανάσταση δεν ξεπήδησε από το κέντρο του καπιταλισμού, από εκεί που οι παραγωγικές σχέσεις έχουν αναπτυχθεί (πχ. Οκτωβριανή, Ζαπατίστας, Κούρδοι – στο περιθώριο του καπιταλισμού).

Η ταξική πάλη που δεν προσπαθεί να ξεπεράσει τον εαυτό της είναι καταδικασμένη να κάνει σπειροειδείς κινήσεις και κάθε φορά να προσγειώνεται σε ένα ανώτερο επίπεδο, να κάνει upgrade στο ήδη υπάρχον σύστημα εκμετάλλευσης. Όλη η ιστορία της Δύσης μας το διδάσκει αυτό. Και εδώ αρχίζουν τα δύσκολα. Και εδώ μπαίνει(;) η αναρχία.

4. ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΔΟΥΛΟΥ (ή όχι άλλη εργατολατρεία)

Αυτή η λογική της «τάξης εναντίον τάξης» που φυσικοποιεί την ταξική πάλη, πέραν του ότι δεν αντιλαμβάνεται την δουλειά που κάνει για το σύστημα εκμετάλλευσης, κάνει και μια εντελώς εσφαλμένη παραδοχή. Δέχεται ότι ο «λαός», η «εργατική τάξη», οι υποτελείς τάξεις – θα χρησιμοποιώ την έννοια «δούλος» για όλες αυτές τις κατηγορίες – κάνουν αυτό που κάνουν από ανωριμότητα, από έλλειψη γνώσης και απουσία συνείδησης. Ε, λοιπόν εδώ ήρθε η αναρχία και είπε: «σκατά στον Αφέντη, σκατά και στον Δούλο». Ο Δούλος δεν είναι άμοιρος ευθυνών. Πρέπει, όμως, να είμαστε προσεκτικοί. Ο Δούλος και ο Αφέντης ΔΕΝ έχουν τις ίδιες ευθύνες. Ο Δούλος έχει λιγότερες για μια σειρά από λόγους: γιατί είναι πιο κοντά στον θάνατο και αγωνίζεται για την απλή επιβίωσή του καθημερινά, γιατί έχει έλλειψη πόρων, έλλειψη γνώσεων (που ο Αφέντης έχει εδώ και αιώνες συσσωρεύσει), έλλειψη χρόνου κτλ κτλ. Οπότε όταν λέμε «σκατά στον Αφέντη και στον Δούλο» να το λέμε με την ανάλογη κατανομή των ευθυνών.

Παρ' όλα αυτά, αυτό που με ενδιαφέρει να αναδείξω περισσότερο είναι οι ευθύνες και τα συμφέροντα του Δούλου. Ο Δούλος – ο καθένας από εμάς – επιλέγει και αποφασίζει σε κάποιο βαθμό (μικρότερο ή μεγαλύτερο) να είναι Δούλος. Έχει κι αυτός συμφέροντα και επιδιώξεις (βλέπε: *την καθημερινή μας ζωή*). Ανέφερα πιο πάνω το παράδειγμα των επαναστάσεων. Σε πιο ειδικές/κλασικές ταξικά περιπτώσεις, η ελληνική εργατική τάξη έχει ειδικό και άμεσο συμφέρον να εκμεταλλεύεται την μεταναστευτική εργατική τάξη. Η γερμανική εργατική τάξη μέχρι και αυξήσεις είδε (το 1936, αν δεν κάνω λάθος) από τους Ναζί, ενώ οι ξένοι/αιχμάλωτοι εργάτες/ριες βρισκότουσαν υπό καθεστώς καταναγκαστικής εργασίας στα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Το να συμμαχήσεις με τις ΗΠΑ ως κούρδος επαναστάτης μπορεί να είναι η μόνη επιλογή για να μείνεις ζωντανός. Το να μην απεργήσεις για να μην απολυθείς το ίδιο.

Σημείωση: μια διαφωτιστική συζήτηση για το ζήτημα της απόφασης να είσαι δούλος μπορεί να προκύψει αν αναπτύξουμε την κουβέντα γύρω από τη σεξουαλικότητα, τον πόνο, τον σαδομαζοχισμό και τις σχέσεις εξουσίας στο κρεβάτι – όπου οι άνθρωποι καυλώνουν

είτε με τη Δουλεία, είτε με την Κυριαρχία. Αλλά δεν υπάρχει χώρος εδώ για τέτοια κόλπα.

5. ΤΟ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΚΑΙ Η ΠΑΛΗ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ (η εργατική τάξη και οι μαρξιστές αποικιοκράτες)

Είναι πια φανερό ότι αυτή η κουβέντα με το επαναστατικό υποκείμενο έχει προκύψει ακριβώς από αυτήν την κατεστημένη αντίληψη περί ταξικής ανάλυσης. Η εργαλειοποίηση που αναφέρω πιο πάνω μας έχει φέρει μπροστά σε αμήχανα περιστατικά. Πραγματικό περιστατικό: ένα άτομο – άνδρας οργανωμένος σε πολιτικό χώρο – γνωρίζει ένα άλλο άτομο που έχει μεταναστεύσει στην Ελλάδα από κάποια «εξωτική», για τον μέσο Έλληνα, χώρα και καταλαβαίνοντας ότι είναι ακριβώς το υποκείμενο του ευαγγελίου που έχει υιοθετήσει ως ανάλυση aka «πολυεθνική εργατική τάξη» του λέει: «α, εσύ είσαι καλή φιγούρα!!». Χωρίς να τον έχει γνωρίσει ως συγκεκριμένη προσωπικότητα. Απλά κρίνοντας την κοινωνική του θέση προσπάθησε να τον προσεγγίσει/εκμεταλλευτεί πολιτικά και κοινωνικά. Προφανώς (και ευτυχώς), η «καλή φιγούρα» εξέλαβε αυτή τη συμπεριφορά ως αυτό που είναι: μια ακόμα προσπάθεια αφομοίωσης στον ελληνικό τρόπο αντίληψης, σαν μια πρακτική κινηματικής ρατσιστικής αποικιοκρατίας.

Θα το πω όσο πιο ξεκάθαρα γίνεται. **Επαναστατικό υποκείμενο είναι αυτό που έχει αποφασίσει να είναι επαναστατικό υποκείμενο. Και παύει ακριβώς επειδή είναι επαναστατικό να είναι και υποκείμενο.** Δεν είναι ούτε εκ φύσεως, ούτε εκ θέσεως. Επανάσταση σημαίνει συνειδητός αγώνας ενάντια στη δομή των σχέσεων αυτού του κόσμου. Και εδώ τα πράγματα γίνονται πιο πολύπλοκα από το «τάξη εναντίον τάξης».

Να υπενθυμίσω ότι στον τρόπο που χρησιμοποιώ την ταξική ανάλυση εδώ ισχυρίζομαι πως: όπως στο σύστημα «καπιταλισμός» υπάρχει κυρίαρχη και υποτελής τάξη (κεφαλαιοκράτες – προλετάριοι) έτσι και στο σύστημα πατριαρχία συμβαίνει το ίδιο (άνδρες –

γυναίκες). Κάθε τάξη έχει τα συμφέροντά της και το «άνδρες, γυναίκες» είναι ρόλοι και θέσεις και όχι βιολογικά φύλα. Στην φεμινιστική κριτική στην πατριαρχία – που τόσα πολλά μας μαθαίνει – υιοθετούνται διάφορες τακτικές.

Μια τακτική, λοιπόν, είναι η «τάξη εναντίον τάξης». Σκατά και πόλεμος στους άνδρες, αυτονομία και απεξάρτηση από αυτούς. Μια άλλη, λέει το εξής: άρση των προνομίων από τη μεριά των ανδρών για να ζήσουμε μαζί με ισοτιμία, ελευθερία, χωρίς εξουσία κι εκμετάλλευση. Αν οι άντρες αρνούνται να άρουν τα προνόμιά τους τότε θα τους τα άρουμε με τη βία – και θέτουμε σε εφαρμογή την πρώτη τακτική.

Πάνω κάτω αυτό είναι και η ταξική πάλη με την κλασική έννοια, την οποία έχουμε δει να εμφανίζεται και σε άλλες χρονικές περιόδους πχ. με τη χρήση της θεολογικής κοσμοαντίληψης. Οι χριστιανοί έχουν εξεγερθεί ενάντια στους πλούσιους με χριστιανικά επιχειρήματα. Έχουν προκρίνει επίσης και την λύση «ο έχων δύο χιτώνες να δώσει τον έναν» ή αλλιώς άρση/διαμοιρασμός των προνομίων.

Αν χρειάζεσαι οργάνωση στην βάση του ταξικού συμφέροντος (και να αποφασίσουμε ποιο ακριβώς είναι αυτό) το χρειάζεσαι τελικά για να μπορείς να διαπραγματευτείς την άρση ή/και τον διαμοιρασμό του συμφέροντος. Είναι στρατηγικής σημασίας από αυτήν και μόνο την άποψη. Πρέπει να αναγνωρίσουμε εδώ ότι η τακτική της άρσης των προνομίων είναι συμπληρωματική της ταξικής σύγκρουσης, αν θέλουμε να δραπετεύσουμε από τον φαύλο κύκλο της ταξικής πάλης. *Χρησιμοποιώ την έννοια της τακτικής γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο.* Γιατί η στρατηγική μας, που σκοπεύει στην αταξική, ελεύθερη κοινωνία, δεν μπορεί να υποβιβάζεται στην τακτική της «τάξης εναντίον τάξης». Η ταξική πάλη είναι αναγκαία για να μας εξασφαλίσει μια αξιοπρεπή ζωή, χώρο και χρόνο να αναπτύξουμε και να καλλιεργήσουμε τις ελεύθερες σχέσεις μας αλλά δεν θα μας λύσει μακροπρόθεσμα το πρόβλημα του κοινωνικού πολέμου. Δεν πρέπει ποτέ, ΜΑ ΠΟΤΕ, να ξεχνάμε ως αναρχικοί/ες ότι εμείς δεν ευχαριστιόμαστε τον πόλεμο. Διεξάγεται ερήμην μας και δεν είναι φετίχ. Τον πόλεμο και τον θάνατο τον λατρεύουν, καθόλου τυχαία, οι φασίστες. Τον επιλέγουμε επειδή θέλουμε να αλλάξουμε τον κόσμο, επειδή επιλέγουμε την ελευθερία.

Να το πω κι αλλιώς. Πολεμάμε γιατί είναι αναγκαίο για την ισότητα και την ελευθερία. Νικάμε όσο φτιάχνουμε τέτοιες κοινωνικές σχέσεις και ως αποτέλεσμα αυτών ο πόλεμος καθαυτός υποχωρεί. **Η «τάξη εναντίον τάξης» είναι πρόταση τακτικής και όχι πρόταγμα.** Δεν είναι το όραμά μας, είναι μια από τις πολλές μορφές με τις οποίες εμφανίζεται η επαναστατική μας κίνηση.

6. ΑΦΕΝΤΙΚΑ ΚΑΙ ΔΟΥΛΟΙ, ΣΚΑΤΑ ΓΙΝΗΚΑΜΕ ΟΥΛΟΙ

Μέχρι τώρα είδαμε πως η αριστεριστική λογική για την ταξική ανάλυση μας υποχρεώνει στα εξής: **α) να δούμε** την (όποια) **εργατική τάξη ως υποκείμενο που θα κάνει την επανάσταση γιατί αυτός είναι ο ιστορικός της ρόλος** και εμείς πρέπει να την διαφωτίσουμε, να την οργανώσουμε, να την καθοδηγήσουμε ή να την βάλουμε στο μαντρί μας (είτε με δικτατορία του προλεταριάτου, είτε με τη χρήση της κουλτούρας και της εργατικής μαγκιάς, είτε με κάποιον άλλον τρόπο προσηλυτισμού) και να την αναγκάσουμε να την κάνει με το ζόρι. **β) Να αναβαθμίσουμε την τακτική «τάξη εναντίον τάξης» σε υψηλή στρατηγική** και λύση όλων των προβλημάτων και να πέσουμε στη μιζέρια και τη γκρίνια της εργατικής τάξης και τη λατρεία του μίσους, του πολέμου, της θυσίας και του θανάτου, αγνοώντας επιδεικτικά το γεγονός (την ιστορική πραγματικότητα) πως η ταξική πάλη ακριβώς θρέφει τον καπιταλισμό στο διηνεκές. **γ) Να αγνοήσουμε, επίσης επιδεικτικά, την πολυπλοκότητα των ταξικών σχέσεων και κυρίως τα συμφέροντα των υποτελών** που αποφασίζουν πολύ συνειδητά να αναπαράγουν τον κόσμο της εκμετάλλευσης. Με άλλα λόγια, να μην δούμε ότι η ύπαρξη της ταξικής συνείδησης των υποτελών *ως τέτοιων* κινεί (και αυτή) τον κόσμο της εκμετάλλευσης και όχι η απουσία της. Ότι η υποταγή είναι και αυτή μια επιλογή, είναι μια πολιτική απόφαση.

Η ΑΝΑΡΧΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΣΚΟΠΙΑ

Αυτές οι «υποχρεώσεις» μας φέρνουν αντιμέτωπους με τα όρια του αγώνα μας. Από την άλλη κάνουν αρκετά ξεκάθαρες τις διαφορές μας και άρα τις δικές μας δυναμικές αγώνα. Και τις αναφέρω αντίστοιχα, επιγραμματικά:

α) η όποια τάξη δεν είναι επαναστατικό υποκείμενο ούτε εκ θέσεως, ούτε εκ φύσεως. **Επαναστατική τάξη είναι αυτή που αποφασίζει να γίνει επαναστατική τάξη.** Άλλο πράγμα η εργατική τάξη ή όποιο άλλο «επαναστατικό υποκείμενο», άλλο η επαναστατική τάξη, το επαναστατικό κοινωνικό σώμα. Εμείς δεν διαφωτίζουμε αλλά φέρνουμε προ των ευθυνών του τον καθένα – και πρώτα τον εαυτό μας.

β) Η «**τάξη εναντίον τάξης**» είναι μια **αναγκαία μορφή του αγώνα μας – και τίποτα παραπάνω** – που απαντά στον πόλεμο που ήδη διεξάγεται ερήμην μας, μια πολεμική που βελτιώνει τη ζωή μας και απελευθερώνει χώρους και χρόνους. Δεν είναι ούτε πρόταγμα, ούτε μακρά στρατηγική. **Είναι αναγκαία τακτική, διαρκής μεν, τακτική δε.** Γνωρίζουμε ότι πρέπει να εργαζόμαστε επίμονα για την δημιουργία του άλλου κόσμου εδώ και τώρα ως απόδραση από την ταξική πάλη. Για να αντικατασταθεί ο κόσμος των τάξεων πρέπει να έχουμε μια απάντηση που εξασφαλίζει τη ζωή ΕΞΩ από το κράτος, την πατριαρχία, το κεφάλαιο κοκ, έξω από σχέσεις εξουσίας κι εκμετάλλευσης. Όλα αυτά που λέμε με το «να πάρουμε τη ζωή στα χέρια μας» εδώ και τώρα.

γ) Να **αναγνωρίζουμε (και να πολεμάμε αντίστοιχα) όχι μόνο την πολιτική απόφαση του Αφέντη αλλά και του Δούλου.** Εχθρός μας μπορεί να γίνει και ο Δούλος όταν αποφασίζει με βάση τα συμφέροντά του να παράξει και να αναπάρξει τις ταξικές σχέσεις. Αντίστοιχα και ο Αφέντης μπορεί να γίνει συμμαχός μας αν εγκαταλείψει τα προνόμιά του – προφανώς αυτή η θέση δεν εφαρμόζεται ιδιαίτερα στον καπιταλισμό αλλά μπορεί να είναι χρήσιμη σε άλλες σχέσεις εκμετάλλευσης: έμφυλες, ενηλίκων-ανηλίκων, ανθρώπων-ζώων/φύσης, υγιών-αρρώστων/ανήμπορων

και ούτω καθεξής. Αυτό σημαίνει να είμαστε προσηλωμένοι στις δομές των κοινωνικών εκμεταλλευτικών σχέσεων και όχι στα πρόσωπα. Και αντίστοιχα, στην αλλαγή αυτών των δομών και όχι στην εξόντωση ατόμων – παρόλο που και η εξόντωση ατόμων μπορεί σε ειδικές περιπτώσεις να συνιστά αλλαγή δομής (σπάνια περίπτωση). Οι κοινωνίες θεμελιώνονται απάνω στις δομές τους. Και εμείς είμαστε οι δομές τους (είμαστε και καταπιεζόμενοι και καταπιεστές) όπως είμαστε και η δύναμη του μετασχηματισμού τους (απελευθερωτές, επαναστάτες).

Επίλογος

Παρόλο που έχω βάλει ως τίτλο την μετριοπαθή φράση «αναγκαίες διευκρινίσεις» καταλαβαίνω πως αυτές δεν είναι δευτερεύουσες υποσημειώσεις αλλά ανοίγουν μια γιγαντιαία σύγκρουση με κάθε είδους μαρξισμό που θέλει να μιλήσει για όλα. Ο περιορισμός του χώρου, του χρόνου και του χρήματος δεν επιτρέπει αυτή τη στιγμή το βάθεμα και την εκλέπτυνση της κριτικής. Επίσης, λόγω αυτών των περιορισμών, απουσιάζουν και οι αναφορές για το πως διάφορα συστήματα εκμετάλλευσης (πχ. καπιταλισμός, πατριαρχία κτλ) διαπλέκονται, αλληλοσυγκροτούνται ή αλληλοσυγκρούονται. Να αναφέρω μόνο το εξής σημαντικό: είναι αναγκαίο να αναγνωρίζουμε σε κάθε σύστημα εκμετάλλευσης μια αυτονομία σε πρώτο χρόνο, ώστε να μην το ανάγουμε σε κάποιο άλλο σύστημα (όπως κάνει ο Μαρξ με το σύστημα βάση-εποικοδόμημα) και να αντιλαμβανόμαστε τους ιδιαίτερους λόγους που το κάνουν να υπάρχει. Ύστερα να διακρίνουμε την ιστορική σχέση ανάμεσα τους (αν η πατριαρχία συγκροτεί τον καπιταλισμό ή όχι, σε ποιο βαθμό η οικογενειοκρατία υποχωρεί κτλ). Αυτά είναι ιστορικά ερωτήματα που απαιτούν συγκεκριμένη έρευνα σε κάθε τόπο και χρόνο.

Δύο σημεία, κλείνοντας.

1) Η ιστορία των ανθρώπινων κοινωνιών είναι κατά κύριο λόγο μια ιστορία των σχέσεων εκμετάλλευσης (ταξική) αλλά δεν είναι φυσικά μόνο αυτό. Η ταξική ανάλυση είναι το καταλληλότερο εργαλείο για να

τις αναλύσουμε. Ο Μαρξ προσπάθησε – με μεγάλη επιτυχία – να αναλύσει ΕΝΑ ΜΟΝΟ από τα εκμεταλλευτικά συστήματα που έχουν παρουσιαστεί (τον καπιταλισμό) και με μία συγκεκριμένη μεθοδολογία (την υλιστική αντίληψη για την ιστορία ή αλλιώς, ιστορικός υλισμός) και μια επιστημονική οντολογία (περί νόμων, αντικειμενικότητας κτλ).

2) Αυτό ΔΕΝ σημαίνει πως χρησιμοποιώντας την ταξική ανάλυση (και με αυτή την έννοια που προτείνω: για όλες τις σχέσεις εκμετάλλευσης) ακολουθούμε τις πρακτικές αριστερών μαρξιστών. Το αντίθετο. Εμείς, ως αναρχικές/οι είμαστε, *εν δυνάμει*, πιο ικανοί να κάνουμε ταξική ανάλυση *με αυτόν τον τρόπο* αξιοποιώντας και τη δουλειά του Μαρξ για τον καπιταλισμό και ταυτόχρονα ξεπερνώντας την – μη υιοθετώντας ούτε τον ιστορικό υλισμό, ούτε την επιστημονική οντολογία (να διαχωρίσουμε εδώ τον μαρξισμό από την δουλειά του Μαρξ. Την δουλειά του Μαρξ την αξιοποιούμε όπως κάθε άλλη δουλειά. Κριτικά και σύμφωνα με τους πολιτικούς μας στόχους και τα δικά μας εργαλεία). Για την ακρίβεια, με την ταξική ανάλυση που προτείνεται (εδώ και σε άλλα κείμενα) μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε στο έπακρον τον Μαρξ βάζοντας τον ταυτόχρονα στη θέση του – και μαζί του όλους τους μαρξιστές. Βάζοντας τον, δηλαδή, να μιλήσει μόνο γι' αυτό που ξέρει - για τη σχέση κεφάλαιο.

«Δεν υπάρχει πρακτική, τρόπος, θεωρία, εργαλείο που να μας είναι άχρηστο ή χρήσιμο εγγενώς. Όλα καθίστανται χρήσιμα σε σχέση με τις συνθήκες και τις ανάγκες». Το θέμα είναι αν θέλουμε να δράσουμε επαναστατικά. Αν θέλουμε τότε βρίσκουμε τρόπους κι εργαλεία. Αν δε θέλουμε βρίσκουμε δικαιολογίες και ιδεολογίες.